Pauliina Jalonen

Ympäristövaliokunta
HE 151/2024 vp

Hallituksen esitys ilmastolain muuttamisesta

Kuntaliitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi ilmastolain muuttamisesta.

Kuntaliitto vastustaa poukkoilevaa lainsäädäntöä, josta ilmastolain muuttaminen, sen oltua voimassa vain reilun vuoden, on hyvä esimerkki. Epäjohdonmukainen lainsäädäntö ei edesauta kuntien ilmastotyötä. Ilmastomuutoksen hillintä sekä siihen sopeutuminen ovat kunnissa työtä, joka jatkuu yli hallituskausien. Kunnat tarvitsevat ilmastotyöhönsä työrauhan, tämä tarkoittaa pitkäjänteisyyttä ja ennakoitavuutta ilmastopoliittiseen toimintaympäristöön. Lisäksi kunnilla tulee olla näkymä siitä, että valtio on luotettava yhteistyökumppani ja kuntien ilmastotyön arvostaja ja tukija.

Ilmastosuunnitelma ilmastopolitiikan hyväksyttävyyden ja priorisoinnin työkaluna

Ilmastosuunnitelmia on kunnissa tehty 1990-luvulta lähtien. Niitä tehdään eri tavoin ja etenkin isoissa kunnissa ilmastosuunnitelma on yksi väline muun ilmastotoiminnan joukossa. Kunnissa ilmastosuunnitelma on etenkin suunnittelun ja koordinaation väline, missä kuntaorganisaatio päättää tavoitteista sekä niiden saavuttamiseen tarvittavista toimenpiteistä, sekä seuraa suunnitelman toteutumista ja päivittää sitä säännöllisin väliajoin. Ilmastosuunnitelmalla on siis merkitystä siinä, että isot kansainväliset ilmastotavoitteita pilkkoutuvat konkreettisiksi, paikallisesti hyväksyttäviksi toimenpiteiksi. Samalla kunta tunnistaa ja priorisoi resurssinsa vaikuttavimpiin toimenpiteisiin.

Kuntaliiton toteuttaman Kuntien ilmastokyselyn (2024) vastauksissa todettiin, että ilmastosuunnitelmavelvoite nosti ilmastotyön tärkeyttä kunnassa ja mahdollisti siihen paremmat resurssit. Kuntaliitto piti hyvänä valtion myöntämää rahallista avustusta, jota kuntien oli mahdollista hakea ilmastosuunnitelmien laatimistyöhön. Ilmastokyselyn tulosten perusteella suunnitelmallinen ilmastotyö kaipaa rahoitusta. Velvoite on mahdollistanut useiden pienten ja keskisuurten kuntien ilmastosuunnitelmien valmistelun, ja sitä kautta kunnan ilmastotyö on tullut läheisemmäksi osaksi viranhaltijoita ja päättäjiä. Ilmastolain perusteella ilmastosuunnitelman valmisteluun myönnettiin avustusta 62

CC BY

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

kunnalle, joista 42 kuntaa oli laatimassa suunnitelmaa yhdeksässä alueellisessa yhteistyöhankkeessa.

Velvoitteen kumoaminen vaikuttaakin erityisesti pieniin kuntiin. Jotkin kunnat kokevat, ettei kuntien tasa-arvoinen kohtelu toteudu, koska kaikki eivät ehtineet saada ympäristöministeriön rahoitusta ja rahoitusinstrumenttia pidettiin pitempiaikaisena. Lakisääteinen velvollisuus loi kunnille yhteiset lähtökohdat ilmastotyöhön ja piti kunnat mukana samassa kehityksessä helpottaen kuntien välistä yhteistyötä.

Päästötietopalvelu mahdollistaa kuntien päästöseurannan kustannustehokkaasti

Esityksessä todetaan, että kunnat voivat jatkaa suunnitelmallista ilmastotyötä vapaaehtoisesti ja että kuntien ilmastotyötä tuettaisiin Suomen ympäristökeskuksen ylläpitämän päästötietopalvelun jatkamisella. Kuntaliitto kokee päästötietopalvelun erittäin tarpeelliseksi, sillä se mahdollistaa valtakunnallisesti kaikille kunnille omien päästöjen seurannan.

Suomen ympäristökeskukselle ei esitetä vuoden 2025 talousarvioesitykseen määrärahoja päästötietopalvelun ylläpitämistä varten. Päästötietopalvelun ylläpitämistä voidaan pitää kustannustehokkaana ja kokonaistaloudellisesti perusteltuna tehtävänä. Päästötietopalvelu tuottaa sekä seuranta- että ennakoivaa tietoa kansalliselta tasolta kuntatasolle Suomen hiilineutraaliustavoitteen saavuttamisen seuraamiseksi. Saman tiedon kerääminen ja koostaminen kuntien voimavaroilla olisi kokonaistaloudellisesti huomattavasti kalliimpaa ja olisi hyvin haastavaa toteuttaa.

Kuntaliitto korostaa, että Suomen ympäristökeskukselle on varattava resurssit ja määräraha jatkossakin päästötietopalvelun ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi. Suomen ympäristökeskuksen roolia päästöpalvelun ylläpitäjänä pitäisi pikemminkin vahvistaa ja resursseja lisätä, jotta päästötietopalvelu saataisiin reaaliaikaisemmaksi.

Valtion ja kunnan kumppanuuden fokukseen ilmastopolitiikan toimeenpano

Kuntaliiton selvityksen mukaan yli 90 % suomalaisista asuu kunnissa, joissa on oma ilmastotavoite. Yli 80 %:lla vastanneista kunnista on ilmastosuunnitelma tai se on valmisteilla. Tämän tahtotilan ja erityisesti toimeenpanon tukeminen tulee olla valtion ja kuntien ilmastokumppanuuden keskiössä. Esimerkkejä tällaisesta kumppanuudesta ovat mm. kunta-alan energiatehokkuussopimus sekä isojen kaupunkien kanssa laaditut MAL-sopimukset.

Suunnitelmallista ilmastotyötä tekevän kunnan haasteena on lainsäädännön lyhytjänteisyyden lisäksi taloudellisen tuen ennakoimattomuus. Taloudelliset kannustimet eivät myöskään ole vastanneet kuntien toimien kokoluokkaa. Esimerkkejä tällaisesta ovat mm. joukkoliikenteen valtionavun vähentäminen sekä valtionavun vähentäminen katuverkolla toteutettaviin laadukkaisiin kävely- ja pyöräily-yhteyksiin. Kuntien

ilmastotavoitteet liikenteen osalta eivät tule toteutumaan, ellei valtio huolehdi omasta tontistaan kuten ajoneuvokannan uudistumisen vauhdittamisesta, latausinfran edistämisestä ja päästövähennyksiin ohjaavassa veropolitiikasta.

SUOMEN KUNTALIITTO

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi